

Zaprimljeno: 03.11.2010.  
UDK: 376.1-056.49

Izvorni znanstveni članak

## KAKVA ZNANOST JE PRIHVATLJIVA PRAKSI?

**Antonija Žižak**  
**Gabrijela Ratkajec Gašević**  
**Ivana Maurović**  
**Anja Mirosavljević**  
Sveučilište u Zagrebu  
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet  
Odsjek za poremećaje u ponašanju

### SAŽETAK

Ovim radom nastoji se prikazati i analizirati iskustvo prijenosa znanja generiranih kroz projekt „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku: izrada modela“ u praksu. S obzirom na brojne potrebe djece i mladih u riziku, a prvenstveno na njihovu potrebu, ali i pravo na primjerenu intervenciju, projektni tim smatrao je izuzetno važnim, znanja kreirana kroz projekt, prenijeti u praksu. Riječ je o znanjima i postupcima koji se odnose na: mogućnost standardizirane procjene razine rizika djece i mladih koji se nalaze u sustavu intervencija socijalne skrbi radi problema u ponašanju, usklađivanje razine rizika i mogućnosti djelovanja sustava/intervencija, prepoznavanje jakih strana djece i mladih, te na mogućnost standardizacije postupanja u sustavu intervencija prema djeci i mladima u riziku. Kontekst iz kojeg se krenulo u prijenos znanja, obilježen je tradicionalnom neusklađenošću praktičara, donositelja odluka i znanstvenika oko svrhovitosti i praktičnosti znanstvenih spoznaja, inicijativa i mogućnosti u mijenjanju sustava intervencija prema djeci i mladima u riziku i /ili s problemima u ponašanju i sl. Imajući to u vidu, projektni tim se na putu prijenosa znanja u praksu oslanjao na ideju mijenjanja znanosti kroz usklađivanje s praksom, ne tražeći praksu utemeljenu na znanju, već znanost prihvatljivu praksi. Sukladno tome, cilj ovog rada je prikaz i analiza iskustva u kreiranju znanja prihvatljivih i razumljivih praksi. Kao okvir analize poslužio je „meta“ model prijenosa znanja Grahama i suradnika (2006), koji se sastoji od nekoliko faza koje se mogu odvijati paralelno. Proces analize iskustva rezultirao je potvrđivanjem nekih starih i otvaranjem nekih novih pitanja vezanih uz mogućnost prijenosa znanja u praksu, ali i idejama za unapređenje tog procesa. Izdvajamo one koje se odnose na redefiniranje načina razvijanja znanosti prihvatljive praksi, na način da se u prvi plan stavlja nužnost suradnje praktičara, donositelja odluka i znanstvenika u procesu stvaranja znanja. Drugim riječima, samo uz pregovaranja i suradnju svih strana uključenih u proces, zastupanje vlastite perspektive, ne gubeći pri tome iz vida zajednički interes, moguće je odgovoriti na potrebe djece i mladih u riziku i /ili s problemima u ponašanju, te kreirati znanja koja će biti svrhovita, praktična, ekonomična i primjenjiva.

**Ključne riječi:** rizici za pojavu problema u ponašanju, znanost prihvatljiva praksi, prijenos znanja

### 1. UVOD

U dva znanstveno-istraživačka projekta koja su se u razdoblju od 1996. do 2006. godine provodila na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu krajnja svrha bila je prijenos novostvorenih znanja u svakodnevnu praksu u obliku prijedloga modela rada u području kreiranja i unapređenja intervencija prema djeci i mladima s poremećajima u ponašanju. U prvom od njih, pod nazivom „Modeli intervencija u svrhu prevencije poremećaja u ponašanju djece, mladeži i odraslih u

Republici Hrvatskoj“<sup>1</sup>, koji se provodio u razdoblju od 1996. do 1999. godine i temeljio na kvantitativnom pristupu, jedan od ciljeva bila je *izrada modela intervencija prema osobama s poremećajima u ponašanju*. U drugom znanstveno-istraživačkom projektu pod nazivom „Socijalnopedagoška dijagnoza – participacija korisnika u procesu procjene potreba i planiranja intervencija“, koji se provodio u razdoblju od 2002. do 2005. godine i temeljio na kvalitativnom, participativnom pristupu, jedan od ciljeva bila je *ugradnja modela participacije djece i mladih tijekom procjene potreba i planiranja*

<sup>1</sup> Ciljevi i rezultati tog projekta opisani su u brojnim radovima. Više podataka o rezultatima projekta značajnim za temu ovog rada predlaže se potražiti u: Žižak, A., Koller-Trbović, N. i Lebedina Manzoni, M. (2001). *Od rizika do intervencije*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

*intervencija u praksu*<sup>2</sup>. Iako su po metodološkom pristupu ti projekti bili potpuno različiti, opći cilj da se postigne prijenos projektom generiranog znanja u praksu bilo im je zajedničko obilježje. Međutim, ni jedan od tih projekata nije imao razrađenu strategiju prijenosa novih i/ili prilagođenih znanja u svakodnevnu praksu<sup>3</sup>. Je li to jedan od razloga da do prijenosa projektima „proizvedenih“ znanja nije došlo u zadovoljavajućem opsegu i na sustavan način, teško je reći. Izvjesno je jedino to da smo u novi znanstveno-istraživački projekt koji ide u istom smjeru „kreiranja i ponude modela“ krenuli sa svojevrsnom „nelagodom“ na tom planu.

Od 2007. godine isti, ali nešto prošireni, tim istraživača radi na znanstveno-istraživačkom projektu „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku: izrada modela“. Uz opći cilj koji se odnosi na predlaganje modela intervencija za djecu i mlade u riziku i/ili s poremećajima u ponašanju utemeljenog na znanstvenoj procjeni psihosocijalnih rizika i intervencijskih potreba korisnika, definirana su četiri specifična cilja:

- Razviti, standardizirati i opremiti instrumente za procjenu potreba/rizika djece i mladih u riziku i/ili s problemima u ponašanju za praktičnu provedbu;
- Snimiti i opisati populaciju djece i mladih uključenih u postojeći sustav intervencija socijalne skrbi kroz tri ključna obilježja: razine rizika, potencijale i intervencijske potrebe i ta obilježja analizirati pod vidom primjerenosti intervencija u koje su uključeni;
- Snimiti i opisati jednogodišnju populaciju novih korisnika - djece i mladih u riziku i/ili s problemima u ponašanju u odnosu na ključna obilježja;
- Predložiti sustav intervencija usklađen s procijenjenim razinama rizika, intervencijskih potreba i korisničkih potencijala.

Društvena situacija u kojoj je provedba tog projekta planirana i traje, odražava se međusobnim nepoznavanjem i nepovjerenjem razdvojenih područja znanosti i prakse, koje u Republici Hrvatskoj već desetljećima postoje. Iako će mnogi stručnjaci ovakvu tvrdnju moći generalizirati i na ostala područja društvenog djelovanja, kontekst ovog rada prvenstveno se odnosi na sustav interveniranja za djecu/mlade u riziku, odnosno s problemima u

ponašanju. Stoga je potpora koju je projekt dobio od nadležnih stručnih i administrativnih tijela bila više deklarativne, nego suštinske prirode i omogućila „otvaranje vrata prakse potrebama istraživanja“, ostavljajući nas istraživače s osjećajem neuzvraćenog duga za tu otvorenost i davanja prakse istraživačima. S druge strane, stručnjaci u praksi uglavnom doživljavaju da su istraživanja „nametnuta izvana i/ili odozgo“ i stoga ne razvijaju stvarni interes za njihov tijek i ishode. Nadalje, za opis konteksta važno je napomenuti kako u području skrbi o djeci/mladima u riziku u Hrvatskoj nemamo iskustava iniciranja i provedbe znanstvenih istraživanja na zahtjev nadležnih ministarstava, institucija prakse ili strukovnih udruga (s izuzetkom internacionalnih organizacija) pa su sukladno tome praktičari uskraćeni doživljavaju da se znanost zaista bavi onim što „njih tišti“. Naime, instituti ili zavodi koji bi imali zadatak ciljano istraživati pitanja adresirana iz prakse socijalnog rada i socijalne pedagogije ne postoje. Na taj način podržava se razdvojenost tih dviju djelatnosti i značajno otežava proces prenošenja i ugradnje istraživanjima kreiranih znanja u praksu.

Kao poticatelj, ocjenjivač i financijer u znanstveno-istraživački rad u području društvenih znanosti u Republici Hrvatskoj u pravilu javlja se samo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Pritom MZOŠ u svojim obrascima i uputama za prijavu znanstveno-istraživačkog projekta ne inzistira na predstavljanju strategija prijenosa novokreiranih znanja u praksu, nego se zadovoljava opisom očekivanih ishoda i njihove praktične primjenjivosti. Sukladno svemu navedenom niti u aktualnom znanstveno-istraživačkom projektu nismo unaprijed isplanirali strategije prijenosa znanja u praksu. S tim „poslom“ intenzivnije smo se suočili u drugoj i trećoj projektnoj godini služeći se ad hoc pristupom, a ovaj rad odlučile smo iskoristiti da se na učinjeno osvrnemo analizirajući i reflektirajući uz pomoć jednog specifičnog modela namijenjenog upravo prijenosu znanja generiranog istraživanjima u praksu.

Za proces prijenosa znanja potvrđenog ili generiranog kroz znanstveno istraživačke projekte u svakodnevnu praksu u literaturi se, od autora do autora, (Chagnon i sur., 2010; Green i sur., 2009; Ward, House i Hamer, 2009; Graham i sur., 2006) koriste *različiti termini* (knowledge translation,

2 Više o tom istraživanju u: Koller-Trbović, N. i Žižak, A. (ur.) (2005). Participacija korisnika u procesu procjene potreba i planiranja intervencija – socijalnopedagoški pristup. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

3 Pod „svakodnevnom praksom“ podrazumijeva se postojeći način stručnog rada u institucijama i službama koje djeluju u području skrbi, odgoja i tretmana djece i mladih s problemima u ponašanju u okviru nadležnosti Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstva pravosuđa, a koje zajednički pokrivaju gotovo cijeli kontinuum stručnog djelovanja, od prepoznavanja do mijenjanja jednog ili više činitelja rizika za pojavu poremećaja u ponašanju djece i mladih.

knowledge transfer, knowledge exchange, research utilization, implementation, dissemination, diffusion, continuing education, continuing professional development) i *teorijski modeli*. Ti termini i/ili modeli na različite načine objašnjavaju složen proces prijenosa znanja u praksu. Graham i sur. (2006) identificirali su preko 60 teorijskih modela kojima se planiraju promjene u praktičnom radu na temelju primjene znanja generiranih kroz znanstvena istraživanja. Utvrdili su da se ti modeli međusobno preklapaju u cijelom nizu elemenata reprezentiranih sljedećim fazama procesa prijenosa znanja u praktični rad (Graham i sur., 2006, str. 20):

- *Identificiranje problema* (pojedina osoba identificira postojanje problema koji zahtijeva da se potraže nova znanja za njegovo rješavanje),
- *Identificiranje, analiza i selekcija znanja i/ili istraživanja relevantnih za problem* (identificiranje znanja koja u literaturi postoje i ukazuju na neusklađenost prakse u nekom području s najnovijim ili učinkovitim rješenjima),
- *Prilagodba znanja specifičnim okolnostima prakse* (to je proces tijekom kojeg se procjenjuje i donosi odluka o tome koliku vrijednost i korist određeno znanje ima za konkretne praktične uvjete, a također uključuje i procese prilagodbe znanja specifičnoj, lokalnoj situaciji),
- *Procjena prepreka za praktično korištenje znanja* (na proces preuzimanja znanja može utjecati priroda znanja, obilježja onih koji znanje trebaju preuzeti, obilježja onih koji znanje nude te obilježja konteksta u koji se znanje prenosi),
- *Intervencije kojima se promovira korisnost znanja - praktična iskoristivost znanja* (uključuje plansku primjenu strategija prijenosa znanja ovisno o tome kakve se vrste otpora i prepreka u tom procesu mogu očekivati),
- *Praćenje tijekom primjene* (praćenje osigurava uvid u to koliko je novo znanje prodrlo u sustav u koji se želi ugraditi, što znači da različite vrste znanja – strateško, konceptualno, kompetencijsko, traže i različite načine praćenja),
- *Evaluacija ishoda primjene znanja* (odnosi se na utvrđivanje učinaka primjene i korištenja novog znanja; ukratko na utvrđivanje postoje li značajne razlike na problemskom području nakon primjene novih znanja),
- *Podrška održivosti znanja u praksi* (ova faza treba uspostaviti proces stalnih povratnih

informacija o tome kako teče proces prenošenja i održavanja znanja).

S obzirom na svrhu i ciljeve znanstveno-istraživačkog projekta „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku: izrada modela“ prijenos informacija i znanja generiranih kroz projekt u svakodnevnu socijalno – pedagošku praksu te na razinu nacionalne stručne politike izuzetno je važan. U nedostatku vlastitog modela prijenosa znanja, za potrebe reflektiranja o svojim iskustvima u tom području, usvojit ćemo prikazani „meta-model“ Grahama i sur. (2006). Sukladno tome *cilj* ovog rada je prikaz i analiza vlastitog iskustva u kreiranju znanosti koja je praksi lako prihvatljiva, razumljiva i korisna.

## 2. PRIKAZ I ANALIZA ISKUSTVA KREIRANJA ZNANOSTI PRIHVATLJIVE PRAKSI

### 2.1. Identificiranje problema

Istraživačka pitanja od koji se krenulo u znanstveno istraživačkom projektu „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku: izrada modela“ su:

- Je li postojeći sustav interventnih mjera još uvijek prikladan za populaciju djece i mladih s problemima u ponašanju čija su ključna obilježja značajno izmijenjena?
- Je li moguće na znanstveno relevantan način ispitati upravo ona obilježja djece i mladih u riziku koja su ključna za izbor i planiranje intervencije čija bi svrha bila djelovanje na činitelje rizika za pojavu poremećaja u ponašanju odnosno smanjenje pojave delinkventnog ponašanja u budućnosti?
- Je li moguće izgraditi takav model intervencija koji će u potpunosti uvažavati prava djece i mladih u riziku na dobivanje intervencije usklađene s njihovim individualnim psihosocijalnim potrebama?
- Može li procjena razina rizika kao identifikacijsko-klasifikacijski ishod imati svoju intervjensko-klasifikacijsku paralelu, odnosno može li poslužiti za diferencijaciju intervencija?
- Je li moguće na znanstveno relevantan način ispitati promjene koje su se u odnosu na razumijevanje koncepta problema u ponašanju dogodile u hrvatskoj stručnoj javnosti?

Na takvo definiranje istraživačkih problema neizravno je utjecao širi spektar različitih oblika

stručnih djelatnosti u Republici Hrvatskoj poput službenih statistika, izvješća o radu pojedinih sektora i službi, povremenih stručnih rasprava i sl., a koji su u pravilu upućivali na nepovoljno stanje u području odgovora društva na trendove rasta rizika i problema u ponašanju djece i mladih. Sukladno tome problemi kojima se u ovom istraživanju bavimo definirani su iz znanstvene perspektive, oslanjajući se pritom na različite stručne izvore i poznavanje stanja u društvu, ali ne kroz izravnu, dogovorenu, zajedničku suradnju stručnjaka praktičara i znanstvenika.

Nasuprot tome, literatura u području implementacije znanstvenih spoznaja u praksu (Chagnon i sur., 2010; Graham i sur., 2006; Bellamy, Bledsome i Traube, 2006) ističe da je za izbor istraživačkog problema na kojeg će se kasnije nadovezati prijenos novostvorenih znanja u praksu, ključan element suradnje stručne javnosti. Odnosno, važno je da praksa i praktičari prepoznaju istraživački problem kao svoj, a istraživački projekt kao praksi neophodan i svrhovit. Gledajući unatrag, zaista se možemo složiti s tim stajalištima, jer bi i po našem sadašnjem iskustvu cijeli proces prijenosa znanja i rezultata istraživanja u praksu tekao puno brže i lakše da je inicijalni poticaj za istraživanje došao iz prakse ili bar da su istraživački problemi zajednički definirani.

## 2.2. Identifikacija, analiza i selekcija znanja i/ili istraživanja relevantnih za problem

U prvoj godini provedbe projekta, istraživački tim je *identificirao, analizirao i selektirao* znanja koja su relevantna za istraživački problem. Kako bi projekt istovremeno mogao ostvariti ciljeve i stručnjacima iz prakse ponuditi suradnju i nova, korisna znanja bilo je bitno obaviti čitav niz pripremnih radnji, kao što su primjerice:

- Definirati koji su instrumenti primjereni za procjenu rizika i potreba djece i mladih s problemima u ponašanju, na način da su teorijski i znanstveno utemeljeni, a u praksi lako primjenjivi<sup>4</sup>,
- Dobiti i/ili otkupiti dozvole za primjenu instrumenta u istraživačke svrhe,
- Kontaktirati autore instrumenata i prirediti edukativni materijal za primjenu instrumenta<sup>5</sup>,

- Organizirati i provesti edukaciju za članove projektnog tima,
- Provesti pilot istraživanje s ciljem provjere i prilagodbe instrumenata.

S tim „alatima u ruci“ istraživački tim mogao je krenuti u prvi zajednički posao istraživača i praktičara, u provedbu jednog od specifičnih ciljeva projekta - snimanje i opisivanje populacije djece i mladih uključenih u postojeći sustav intervencija<sup>6</sup>. Kako je snimanje stanja uključivalo sve institucije koje se bave djecom i mladima u riziku/ili problemima u ponašanju, faza formiranja uzorka bila je prigoda da se predstavnici sustava, ali i stručnjaci tih institucija pozovu ne samo na suradnju u neposrednoj provedbi istraživanja, nego i u praktičnoj primjeni novostečenih znanja za unapređenje vlastite prakse (uključujući interpretaciju rezultata i rad na objavljivanju rezultata istraživanja).

Primjena potpuno novih instrumenata počivala je na edukaciji stručnjaka koji su ih primjenjivali. Edukacije su se provodile „na terenu“, odnosno u institucijama koje su radile procjenu rizika i potreba djece i mladih, korisnika njihovih programa. Osim upoznavanja ciljeva i svrhe projekta, stručnjacima su ponuđena nova znanja na temu procjene rizika i potreba djece i mladih s problemima u ponašanju. Uz neposredno poučavanje u primjeni instrumenata, održivost novih znanja pokušala se doseći izradom i distribucijom priručnika i drugih materijala u kojima su ta znanja opisana. Na taj način uspostavljen je izravni kontakt između istraživačkog tima i praktičara uključenih u snimanje i opisivanje ciljane populacije. Tijekom provedbe ove faze prijenosa znanja, osim edukacije, osigurana je kontinuirana podrška te vrijeme za dodatna pojašnjenja.

U narednoj fazi, nakon što je uz pomoć procjene stručnjaka „snimljeno stanje“, posao samostalno preuzima istraživački tim. To uključuje unos i obradu podataka te izradu profila rizika korisnika svake institucije, kako bi institucije mogle usporediti svoje rezultate s ostalima u sustavu intervencija. Na taj način, pokušalo se dobivene informacije obraditi na način razumljiv stručnjacima iz prakse.

Već pri održavanju edukacija primijećen je interes stručnjaka za rezultate istraživanja što je predstavljalo zadovoljstvo za članove projektnog

4 Odabrani su sljedeći instrumenti: Uпитnik za određivanje razine intervencija/vodenje slučaja (Hoge, Andrews i Leschied, 2002), Uпитnik o rizičnim čimbenicima (Scholte, 1998) te Liste provjere dječjeg ponašanja i Izvješće nastavnika o ponašanju djece i adolescenata (Achenbach, 1991).

5 Pripremljen je priručnik namijenjen stručnjacima koji su radili procjenu rizika i potreba djece i mladih u intervencijskom sustavu: Hoge, R.D. (2007): Materijali za edukaciju i upute za procjenu rizika. Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet, Zagreb

6 Za tu svrhu u istraživanje su uključene institucije čiji je djelokrug rada skrb o djeci mladima u riziku i/ili problemima u ponašanju, izricanje ili izvršavanje odgojnih mjera (općinska državna odvjetništva, sudovi, centri za socijalnu skrb, domovi za odgoj djece i mladeži, odgojni domovi i jedan odgojni zavod).

tima. Vođen željom da vrati dobivene podatke institucijama i na taj način obogati praksu novim znanjem te inspiriran natječajem Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa koji je poticao organiziranje znanstveno – stručnih skupova, istraživački tim organizirao je skup<sup>7</sup> koji je prvenstveno bio namijenjen sudionicima projekta. Tako se pokušala izbjeći uobičajena zamka da se rezultati istraživanja prikazuju drugim znanstvenicima, a ne praktičarima. Projekt je bio „domaćin“ skupa u nekoliko aspekata. Tijekom boravka u ustanovama i kontakata sa stručnjacima u praksi primijećeno je zadovoljstvo što su se edukacije odvijale „na terenu“, u njihovim institucijama, dok su za ovu prigodu stručnjaci pozvani u matičnu instituciju projekta (Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet). Projektni tim pozvao je i druge domaće istraživačke projekte koji istražuju u području intervencija za djecu i mlade u riziku da predstave rezultate svojih istraživanja. Uz to, pozvani su stručnjaci iz nekoliko europskih zemalja, Kanade i SAD-a da opišu i predstave sustav intervencija za djecu i mlade u riziku i/ili problemima u ponašanju u svojim zemljama. Tako je skup bio prilika da se susretnu domaći i strani stručnjaci iz područja skrbi za djecu i mlade u riziku. Ponuđeno je stjecanje znanja u nekoliko područja i na nekoliko razina, no za potrebe ovog prikaza najvažnija je zajednička diskusija o rezultatima procjene razina rizika korisnika, ili „snimljenom stanju“. Diskusija je organizirana po principu radioničkog rada. Stručnjaci (u pravilu dva) iz svake institucije dobili su podatke o obilježjima rizika za svoje korisnike te usporedni prikaz rezultata o razinama rizika korisnika drugih, sličnih institucija.

Sažeto govoreći, navedeno iskustvo potvrdilo je kao izuzetno važna, tri aspekta prijenosa znanja u praksu koja se dobro uklapaju u ovu fazu odabranog meta-modela:

- Početna znanja na kojima se temelji istraživački projekt i uz njih vezane dileme treba podijeliti ili zajednički stjecati i graditi sa suradnicima iz prakse;
- Pri provedbi projekta i pri prijenosu znanja postoje „dijelovi posla“ koje istraživači i praktičari obavljaju nezavisno i samostalno te „dijelovi posla“ koji se obavljaju zajednički, dogovorno i suradno;
- S prijenosom informacija i znanja generiranih

tijekom provedbe projekta ne treba čekati završetak projekta, odnosno neke „konačne“ rezultate, već istraživački proces i proces prijenosa znanja trebaju biti paralelni i nadopunjavajući procesi.

### 2.3. Prilagodba znanja specifičnim okolnostima prakse

Prema našem iskustvu, prvi korak ka bilo kakvom prijenosu rezultata i znanja generiranih znanstveno-istraživačkim projektom u svakodnevnu praksu, jest mogućnost da stručnjaci iz prakse ta znanja i rezultate čuju, upoznaju ih i započnu proces promišljanja i „kalkuliranja“ mogućih dobitaka za sebe i praksu. Jednom kad taj proces započne, moguće je da će kasnije dovesti do kreativnih rješenja u prilagodavanju novostečenih znanja specifičnim okolnostima. Taj dio procesa prijenosa znanja nužno iziskuje inicijativu i/ili vrlo aktivnu ulogu praktičara.

Sukladno tome, za diskusijsku razinu spomenutog skupa osmišljen je niz pitanja koja su trebala potaknuti raspravu o mogućim značenjima dobivenih rezultata za praksu. Rasprava je uključivala pitanja poput:

- Koliko se dobiveni podaci o procjeni razina rizika korisnika poklapaju s njihovim očekivanjima?
- Na koji su način dobiveni podaci iskoristivi u tretmanske/intervencijske svrhe?
- Što je još potrebno da ti podaci posluže za unaprjeđenje prakse?
- Koji su od tri testirana instrumenta doživjeli najprimjerenijim za procjenu obilježja korisnika s kojima rade?

Sažimajući poruke iz rasprave može se reći da one idu u dva smjera: a) dobiveni rezultati mogu doprinijeti poboljšanju stanja u praksi, od razine promjene pristupa djeci i mladima do razine unaprjeđenja specifičnih intervencija; b) dobiveni rezultati ukazuju kako je neophodno korištene instrumente prilagoditi hrvatskim uvjetima (nacionalne norme) te da je u praktičnoj primjeni nužno voditi računa o specifičnim okolnostima određene prakse ili razine djelovanja.

U prvom slučaju, dakle u onom dijelu prilagodbe znanja lokalnim okolnostima koja nužno zahtijeva suradnju znanstvenika i praktičara i ovaj put nam se pokazalo koliko je važno da inicijativa

<sup>7</sup> Znanstveno stručni skup „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku“ održan je 18. i 19. veljače, 2009. godine u Zagrebu. Svrha skupa bila je sagledavanje mogućnosti utemeljenja sustava intervencija za djecu i mlade u riziku i/ili s problemima u ponašanju na znanstveno relevantnim pokazateljima, a glavni cilj bio je predstavljanje analize obilježja populacije djece i mladih u riziku uključenih u postojeći sustav intervencija u Republici Hrvatskoj. Prisustvovalo je 216 sudionika, uglavnom stručnjaka-praktičara koji rade s djecom i mladima u riziku, iz Hrvatske i inozemstva.

**Tablica 1.** *Sektori i institucije koji su inicirali prijenos znanja*

Uključene institucije (Područje suradnje)	Razina sustava (Područje suradnje)
<p><b>Ustanove za institucionalni tretman:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• edukacija stručnjaka za procjenu rizika/potreba,</li> <li>• procjena razine rizika za razvoj problema u ponašanju,</li> <li>• planiranje individualnog i grupnog tretmana,</li> <li>• provedba grupnih tretmana na temelju procijenjenih potreba.</li> </ul> <p><b>Centar za socijalnu skrb:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• procjena razine rizika za razvoj problema u ponašanju,</li> <li>• planiranje grupnog tretmana temeljenog na procjeni rizika/potreba.</li> </ul>	<p><b>Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaci iz projekta prezentirani na okruglom stolu „Nasilje među mladima – kako ga spriječiti?“</li> </ul> <p><b>Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• mjere iz Nacionalne strategije prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine</li> </ul> <p><b>Hrvatska udruga socijalnih pedagoga:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• pozvano predavanje: Poremećaji u ponašanju djece i mladih u Hrvatskoj: pogled iz različitih perspektiva</li> </ul>

dođe iz prakse, odnosno od „potencijalnih korisnika rezultata istraživanja“. Također se pokazalo da su takvim inicijativama skloniji stručnjaci i djelatnici u području stručnih politika koji već imaju iskustvo suradnje sa znanstvenicima, odnosno koji temeljem ranijih odnosa (pa čak i osobnih) imaju doživljaj da im je olakšan ulaz u „institucije znanosti“. To je sukladno pretpostavkama za korištenje znanja dobivenog znanstvenim istraživanjima koje su definirali Chagnon i suradnici (2010), a odnose se na međusobnu suradnju istraživača i praktičara te na uključenost praktičara u razvoj znanja. Pritom naglašavaju da komunikacija i odnos između stručnjaka i istraživača promoviraju povjerenje i potiču suradnju, što vodi razvoju istraživačkih pitanja i pristupa u skladu s potrebama prakse.

Pri analizi naših iskustava nalazimo da su inicijative za prijenos znanja generiranih znanstveno-istraživačkim projektom dolazile od dvije skupine inicijatora (tablica 1). Radi se o stručnjacima iz institucija koje su bile uključene u projekt (pa makar na razini pilot istraživanja) te stručnjacima iz ministarstava koji su odgovorni za specifične segmente stručne politike.

#### **2.4. Procjena prepreka i podupirućih čimbenika u prijenosu i praktičnom korištenju znanja**

Put ka praktičnom korištenju znanja uključuje identificiranje prepreka, kako bi se na njih moglo djelovati, te identificiranje podupirućih čimbenika koji mogu biti od pomoći u prijenosu znanja (Bosch i sur., 2007). Pregledom literature (Lewig, Arney, Scott, 2006; Barratt, 2003; Small, 2005), koja proučava prijenos znanja u području socijalne skrbi, posebice u području usluga za obitelj i djecu, u praksu, razvidno je kako je riječ o preprekama i podupirućim čimbenicima koji postoje na nekoliko razina:

- *Kontekstualnoj.* Ovdje je važna zainteresiranost donositelja odluka i javnog mnijenja

za određeni problem ili izazov, sve do razine političkih pritisaka i kampanja, potom relevantnost određenog istraživanja za praksu, kvaliteta istraživanja, kao i povjerenje između znanstvenika, praktičara i donositelja odluka, i slično.

- *Organizacijskoj.* Na toj su razini prepreke i/ili podrška povezane s obilježjima vođenja institucije (kulturom i stilom vođenja). Očituje se to kroz način vrednovanja znanja (stav ključnih osoba u organizaciji o uporabljivosti novih znanja, (ne)poticanje profesionalnog razvoja i cjeloživotnog obrazovanja i sl.) te stvaranje mogućnosti za upoznavanje i korištenje novih znanja (dostupnost izvora znanja i samog znanja; primjerice: pristup Internetu, časopisima, literaturi, uključenost u edukacije).
- *Individualnoj.* Ovdje je važno posjeduju li stručnjaci praktičari temeljna znanja svoje struke. Potom su važne vještine primjene znanja u praksi te osviještenost o važnosti znanja za profesionalni razvoj i kvalitetu djelatnosti, motiviranost i inicijativa u procesu dolaska do korisnih znanja i na kraju, osobna obilježja pojedinca kao što su vrijednosti, stavovi i uvjerenja.

Što od toga, u literaturi navedenog, prepoznajemo u procesu prijenosa znanja iz projekta „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku: izrada modela“ u praksu? Sažele smo to kako slijedi:

Kontekstualna razina:	Organizacijska razina:	Individualna razina:
Interes donositelja odluka za znanja generirana u projektu je povremen i parcijalan.	Spremnost na prihvatanje novih znanja postoji ukoliko ne zahtijeva poseban, dodatni angažman organizacije i njenih stručnjaka.	Kompetencije stručnjaka pojedinaca nisu u sinergiji s nastojanjima donositelja odluka i organizacijskim nastojanjima na planu prijenosa znanja.

Iako su odobrili i podržali projekt, fokusirano tražili i koristili podatke, donositelji odluka po našoj procjeni nisu pokazali potreban, kontinuiran i cjelovit interes i angažman oko prijenosa znanja u praksu. Taj je interes bio trenutani i povezan s vrlo specifičnim rezultatima istraživanja (primjerice: obilježja populacije, međuvršnjačko nasilje). Budući da nam je to iskustvo poznato i iz ranijih istraživačkih projekata skloni smo i to obilježje donositelja odluka s jedne strane povezati sa „stalnim nedovršenim“ reformama sustava socijalne skrbi, posebice skrbi za djecu i mlade s problemima u ponašanju, a s druge strane, s nepostojanjem standarda i iskustava glede prijenosa istraživanjima generiranih znanja u praksu.

O preprekama i podrživačima prijenosa znanja na organizacijskoj razini ideje smo dobivali na posredan način, ne kroz izravnu evaluaciju institucija i njihovog rada, nego tijekom drugih istraživačkih procesa. Na temelju toga moguće je postaviti tezu o stilovima vrednovanja znanja na organizacijskoj razini. Prema našem iskustvu radi se o pasivnim i aktivnim stilovima prijenosa znanja, pri čemu dominiraju organizacije s pasivnim stilom. To je moguće dokumentirati činjenicom da se na aktivnosti koje su uključivale prijenos znanja i bile potpuno organizirane (i financirane) od strane istraživačkog tima odazvala velika većina u projekt uključenih institucija. Primjerice, od ukupno 42 institucije uključene u projekt, na znanstveno-stručnom skupu sudjelovalo je 40 ili 95% institucija, dok je prijenos znanja na inicijativu stručnjaka i/ili institucija bio razmjerno mali, naime na to su se odlučile samo 4 ili 9,5% institucija.

Vezano uz prepreke / podržavajuće čimbenike na individualnoj razini, odnosno razini stručnjaka, situacija je raznovrsna. Naime, identificirane su u isto vrijeme i prednosti i prepreke na brojnim područjima, što je dakako uvjetovano i velikim brojem praktičara koji su sudjelovali u projektu. Tako valja istaći različite perspektive praktičara vezano uz korisnost znanja i njihovu primjenjivost u praksi, različite razine postojećeg znanja i spremnosti na učenje, (ne)inicijativnost, razlike u vrijednostima i slično. Nadalje, kod dijela praktičara bila je primjetna iscrpljenost i nedostatak povjerenja u smisao rada. Stjecao se dojam da je njihovo razumijevanje procesa prijenosa znanja više u funkciji njihovih mental-

no-zdravstvenih nego potreba povezanih s kvalitetom usluga korisnicima, odnosno poboljšanjem radnog procesa. To i ne čudi uzmu li se u obzir složeni i stresni uvjeti u kojima ti stručnjaci rade. Ukratko, na individualnoj razini situacija je najsloženija. Tamo gdje postoje interesi i kompetencije stručnjaka pojedinaca, vrlo često postoji i nepoklapanje s interesom i kompetencijama različitih mehanizama koji djeluju na kontekstualnoj i organizacijskoj razini. Ta neusklađenost nije motivirajuća za pojedinca i nije dobar kontekst za prijenos znanja u praksu.

### 2.5. Intervencije kojima se promovira korisnost znanja

Tijekom ove faze kreiraju se strategije kojima se nastoje umanjiti prepreke i osnažiti podržavajuće čimbenike te prenijeti znanje u praksu. Važno je istaći kako prijenos znanja u praksu nije linearan, već je dinamičan, interaktivan i višesmjerni proces koji uključuje brojne aktere i aktivnost. Dakle, procjenjivanje prepreka i podržavajućih čimbenika, planiranje strategija prijenosa znanja, evaluacija, i druge faze ne odvijaju se jedna iza druge, već su paralelne i istovremene (Ward, House i Hamer, 2009).

Ta saznanja izrazito su iskoristiva pri opisivanju faza tijekom kojih je projektni tim nastojao razviti različite strategije prijenosa znanja u praksu. Prvenstveno treba istaći da je riječ o procesu koji se razvija kroz vrijeme, a ne o specifičnoj, vremenski ograničenoj fazi. Već su spomenute neke intervencije s tom svrhom (edukcije o načinu korištenja instrumenata za procjenu rizika, izrada protokola za procjenu rizika, održani stručni skup i sl.), a na ovom mjestu pokušat ćemo priču o načinima prijenosa znanja zaokružiti dopunjujući već rečeno s onim strategijama koje su kreirane na poticaj praktičara i donositelja odluka koji su izrazili spremnost za proširenu primjenu novokreiranih znanja u praksu (aktivni stil prijenosa znanja). U procesu analize i reflektiranja dokučili smo da se radilo o dvije skupine intervencija kojima su se promovirali rezultati, odnosno znanja kreirana kroz projekt, ali i druga znanja koja su kroz rezultate projekta dobila nova, snažnija ili drugačija značenja. To su *opće intervencije* koje su primarno bile namijenjene stručnjacima uključenim u projekt, ali i svim drugim zainteresiranim stručnjacima i *specifične intervencije* primijenjene suradno s onim institucijama i stručnjacima koji su svojim aktivnim

pristupom i inicijativom sami potaknuli prijenos znanja u praksu (tablica 2).

Sumiranjem svega navedenog, razvidno je kako je stručni skup poslužio kao dobar promotor važnosti znanja iz projekta i za donositelje odluka i za praktičare. Nakon inicijative iz prakse, prepoznajući prepreke i prednosti za praktičnim korištenjem znanja, kreirane su intervencije koje su ponajprije bile edukativnog tipa (za praktičare), a potom i informativnog (za donositelje odluka). Dakako da su mogućnosti primjene znanja iz projekta znatno veće nego je to do sada iskorišteno te se stoga možemo nadati kako će u daljnjim fazama projekta ovakvih suradnji biti još mnogo više.

### **2.6. Praćenje tijeka primjene znanja, evaluacija ishoda i podrška održivosti znanja u praksi**

Znanstveno istraživački projekt na čiju smo analizu ovdje fokusirane još je u tijeku. Neki ključni rezultati, za koje se procjenjuje da će biti posebno važni praktičarima kao nova znanja potencijalno iskoristiva u praksi u svrhu njenog osuvremenjivanja, tek će nastati. To se odnosi prvenstveno na izradu prilagođenih verzija instrumenata, nacionalne norme i opis postupka njihove primjene te prijedlog modela intervencija za populaciju djece i mladih u riziku i/ili s problemima u ponašanju. Stoga su u ovoj analizi zadnje tri faze prijenosa znanja povezane i zajedno prikazane, uglavnom oslanjajući se na analizu literature i promišljajući kako poruke iz literature iskoristiti u budućnosti iz perspektive prijenosa znanja ovog projekta u praksu.

Ukoliko se želi saznati je li znanje uistinu

zaživjelo u praksi neophodno je pratiti i evaluirati njegovu primjenu. Graham i sur. (2006) navode da je na početku tog procesa važno definirati što uključuje „*znanje u primjeni*“ (korištenje znanja u praksi). Drugim riječima, valja definirati što uopće podrazumijevamo pod pojmovima znanje i korištenje znanja. Pritom od pomoći može biti nekoliko pitanja na koja bi tijekom praćenja primijene znanja trebalo odgovoriti:

- Je li i do koje mjere znanje došlo do ciljane skupine praktičara?
- Kako će se mjeriti razina usvojenog znanja?
- Kako će se mjeriti njegova primjena u praksi?
- Je li postignuta razina znanja manja od očekivane?
- Je li primjena znanja dovela do nekih promjena u praktičnom radu?
- Je li eventualni manjak promjene u praksi vezan uz manjak interesa stručnjaka/praktičara za promjenom ili možda uz prepreke koje su izvan njihove kontrole?
- Jesu li primijenjene intervencije za prijenos znanja u praksu bile dovoljne ili je potrebno uvesti neke nove?

Iz tih je pitanja vidljivo da se radi o klasičnim evaluacijskim pitanjima, što između ostalog upućuje i na smislenost povezivanja procesa praćenja i evaluacije. Povezujući praćenje i evaluaciju, dostupna literatura (Ferlie i Shortell, 2001; Hakkennes i Green, 2006; Brouwers, Stacey i O'Connor, 2010; Straus i sur., 2010) upućuje da je pri evaluaciji, i procesa i ishoda prijenosa znanja u praksu, moguće koristiti poznate modele i vrste evaluacije. Stoga, iz perspektive cilja ovog rada, posebno je značajno

**Tablica 2.** Intervencije kojima se promovira znanje kreirano u znanstveno-istraživačkom projektu

<b>OPĆE INTERVENCIJE</b>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Edukacija za procjenu rizika i planiranje intervencija (primjenu instrumenta)</li> <li>• Izrada i diseminacija edukativnog materijala</li> <li>• Interpretacija rezultata s pojedinačnim institucijama</li> <li>• Zajednička interpretacija rezultata unutar mreže programa/institucija iste intervencijske razine</li> </ul>	
<b>SPECIFIČNE INTERVENCIJE</b>	
<b>Razina donositelja odluka</b>	<b>Razina pojedinačnih institucija</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Upoznavanje donositelja odluka s ključnim rezultatima istraživanja</li> <li>• Predstavljanje specifičnih rezultata u svrhu i u kontekstima koje su odredili donositelji odluka (primjerice: prihvaćena pozvana predavanja na okruglom stolu, skupovima)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Produbljena prorada rezultata istraživanja za specifičnu instituciju</li> <li>• Demonstracija kako se rezultati istraživanja (procjene rizika) mogu koristiti za dobrobit korisnika (individualno planiranje)</li> <li>• Edukacija primjerena potrebama stručnjaka specifične institucije</li> <li>• Planiranje i provedba novih intervencija za korisnike utemeljenih na novoosmišljenom načinu procjene rizika i potreba korisnika</li> <li>• Zajedničko osmišljavanje malih – akcijskih i evaluacijskih projekata potaknutih kako rezultatima projekta, tako i suradnjom s istraživačima</li> </ul>



definiranje pojma „*znanje u primjeni*“. Istražujući njegova moguća značenja Graham i sur. (2006) te Estabrooks (1999) razlikuju tri tipa primjene znanja: konceptualnu, instrumentalnu i stratešku.

1. *Konceptualna primjena znanja* podrazumijeva postizanje promjena na razini znanja o istraživanom fenomenu. To je novo, bolje, drugačije razumijevanje fenomena i/ili formuliranje/mijenjanje stavova o njemu. O tom tipu znanja govori se kada istraživanje mijenja mišljenje, ali ne nužno i ponašanje stručnjaka/praktičara.
2. *Instrumentalna primjena znanja* podrazumijeva promjene u ponašanju, odnosno praksi. To se odnosi na korištenje konkretnih rezultata istraživanja, u najčešćem i najpraktičnijem smislu. Ta razina podrazumijeva da su nalazi istraživanja „prevedeni“ u materijale koji su „*user friendly*“ – odnosno, jasni i lako se koriste (priručnici, protokoli, mjerni instrumenti i sl.).
3. *Strateška ili simbolička primjena znanja* odnosi se na manipulaciju znanjem u svrhu postizanja ciljeva neke organizacije/institucije/sustava. Drugim riječima, podrazumijeva korištenje istraživanja kao stručno-političkog alata s ciljem mijenjanja i unaprjeđivanja prakse.

Dunn (1983, prema Sudsawad, 2007) navodi kako je model konceptualne, instrumentalne i strateške primjene znanja pogodan i iz evaluacijske perspektive, posebice evaluacije ishoda.

Posljednja faza u procesu prijenosa znanja u praksu odnosi se na održivost znanja u praksi. Graham i suradnici (2006) ističu da je interes za tu dimenziju prijenosa znanja tek odnedavno prisutan u znanosti i praksi društvenih struka. Opisuju ga kao kružni proces koji se nastavlja na prethodne aktivnosti te tako proces održivog korištenja znanja u praksi postaje i ostaje sukladan fazama kreiranja znanja. Drugim riječima, da bi se znanje održalo i primjenjivalo u praksi, potrebno je započeti novi krug međusobne suradnje istraživača i praktičara.

Promišljajući odabrane i prikazane spoznaje o praćenju, evaluaciji i održivosti znanja u praksi i povezujući ih s vlastitim iskustvima i planovima dolazimo do sljedećih zaključaka:

- Sustavnog praćenja i evaluacije prijenosa znanja iz ovog projekta u praksu zapravo i nije bilo. Osvijestile smo da je to zajednički posao istraživača i praktičara te da je, sukladno naputcima koje nude Danesco i sur. (2009),

kapacitet organizacije (praktičara) za praćenje i evaluaciju primijene znanja ključan i nenadoknadiv kapacitetima istraživača.

- Tijekom procesa prijenosa znanja u praksu, koristeći standardne evaluacijske procedure, evaluirane su pojedine aktivnosti (primjerice provedba novih intervencija za korisnike), ali u funkciji dobitaka za korisnika, a ne u funkciji promjena postojeće prakse. U tom smislu naučile smo kako dobar okvir za tu vrstu praćenja i evaluacije može biti model koji govori o tri vrste primjene znanja.

### 3. ŠTO SMO NAUČILE?

Izgradnja *znanosti prihvatljive praksi* složen je i zahtjevan proces. Slikovito to dokumentira Shonkoff, (2000, 182) kad poručuje:

*„Znanstvenici su zainteresirani za pitanja. Oni zajedno s edukatorima promoviraju kompleksnost. Predlažu da se u procesu prijenosa znanja zastane i reflektira.*

*Donositelji odluka zainteresirani su za odgovore. Donositelji odluka traže od znanstvenika jednostavnost i primjenjivost.*

*Od praktičara, davatelja usluga, očekuje se da djeluju“.*

Kad se proces prijenosa znanja sagleda tako, istovremeno iz više perspektiva, njegova izazovnost postaje trajan i gotovo „nezavršiv“ posao. Stoga na kraju postavljamo pitanje - Što smo naučile gledajući iz naše, pretežno znanstveno-istraživačke perspektive, na prijenos znanja u praksu?

Na temelju analize literature i vlastitih iskustava, u ovoj fazi odvijanja projekta „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku: izrada modela“ prepoznamo nekoliko ključnih odrednica koje, s jedne strane, potvrđuju smislenost dosadašnjih nastojanja projektnog tima oko prijenosa znanja u praksu, a s druge strane, mogu olakšati, obogatiti i usmjeriti daljnje napore u stvaranju novih znanja prilagođenih praktičnoj primjeni i planiranju strategija njihovog prijenosa u praksu.

Važno učenje povezano je uz upoznavanje „meta-modela“ prijenosa znanja u praksu Grahama i sur. (2006). Pokazalo se da taj model može dobro poslužiti kao okvir za strukturirano promišljanje onog dijela znanstveno-istraživačkog projekta koji se odnosi na prijenos znanja u praksu.

Uz već rečeno, ukratko se može sažeti kako

je analiza vlastitih iskustava pokazala da se proces prijenosa znanja nastalih u okviru projekta „Usklađivanje intervencija s potrebama djece i mladih u riziku: izrada modela“ u praksu odvija neplanski i intuitivno. Samo neke od strategija prijenosa znanja bile su planirane u okviru projektnih zadataka (edukacija stručnjaka). Unatoč tome, tijekom trogodišnje provedbe projekta kreiran je značajan broj vrlo specifičnih strategija za prijenos znanja u praksu. Proces prijenosa znanja razvijao se paralelno s istraživačkim radom te je omogućio stručnjacima-praktičarima da sudjeluju u stvaranju znanja u većoj mjeri nego što su mogli sudjelovati u identificiranju istraživačkog problema. Značajno je bilo potvrditi kako je u nekim slučajevima proces prijenosa znanja iniciran od strane praktičara.

Proučavanje literature o prijenosu znanja generiranog znanstveno-istraživačkim radom u praksu dalo nam je nekoliko novih ideja za unapređenje znanstveno-istraživačkog rada kroz davanje značajnijeg mjesta procesu prijenosa znanja u praksu. U prvom redu to je povezano s redefiniranjem načina razvijanja *znanosti prihvatljive praksi* kao „proizvoda“ kojeg zapravo ne mogu samostalno i neovisno

kreirati znanstvenici, nego je to produkt tijesne i kontinuirane suradnje. Nove perspektive razvijene su i u odnosu na realizaciju i evaluaciju posebice onih ciljeva projekta koji u sebi neizravno uključuju prijenos znanja u praksu (primjerice: razviti, standardizirati i opremiti za praktičnu provedbu instrumente za procjenu potreba/rizika djece i mladih u riziku i/ili s problemima u ponašanju). Tu su posebice bile dragocjene informacije o više vrsta prijenosa znanja. Pojavila se i ideja o značenju specifičnih intervencija prijenosa znanja u praksu. Razumjeli smo da te intervencije ne moraju biti pripremljene unaprijed od znanstvenika i čekati praktičare, nego mogu i trebaju nastajati uz zajedničku inicijativu i u zajedničkom radu. Takve strategije zahtijevaju više neizravnog znanstveno istraživačkog rada, odnosno suradnje s praktičarima i podizanje njihovih kompetencija za prepoznavanje, procjenjivanje i procesiranje novih znanja.

Ukratko, slažemo se s Shonkoffom (2000), da u procesu prijenosa znanja u praksu treba zastati i reflektirati jer i to rezultira novim znanjima (o znanjima).

**LITERATURA:**

- Achenbach, T.M. (1991): Integrative guide for the 1991 CBCL/4-18, YSR, and TRF Profiles. Burlington, VT. University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Barratt, M. (2003): Organisational support for evidence-based practice within child and family socialwork: A collaborative study. *Child and Family Social Work*. 8. 143-150.
- Bellamy, J.L., Bledsoe, S.E., Traube, D.E. (2006): The current state of evidence – based practice in social work: A review of literature and qualitative analysis of expert interviews. *Journal of Evidence – Based Social Work*. 3 (1). 23-49.
- Bosch, M.B., Van Der Weijden, T., Wensing, M., Grol, R. (2007): Tailoring quality improvement interventions to identified barriers: a multiple case analysis. *Journal of evaluation in clinical practice*. 13 (2). 161-168.
- Brouwers, M., Stacey D, O'Connor A. (2010): Knowledge creation: Synthesis, tools and products. *Canadian Medical Association Journal*. 182 (2). 68-72.
- Chagnon, F., Pouliot, L., Malo, C., Gervais, M.J., Pigeon, M.E. (2010): Comparison of determinants of research knowledge utilization by practitioners and administrators in the field of child and family social services. *Implementation Science*. 41 (5). 1-12.
- Dansecu, E., Sundar, P., Kasprzak, S., Witteveen, T., Woltman, H. i Manion, I. (2009): Are we there yet? Evaluation and the Knowledge Translation Journey. *The Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 18 (1). 7-15.
- Estabrooks, C. A. (1999): The conceptual structure of research utilization. *Research in Nursing & Health*, 22, 203–216.
- Ferlie, E.B. i Shortell, S.M. (2001): Improving the quality of health care in the United Kingdom and the United States: A Framework for change. *Milbank Quarterly*. 79 (2). 281 – 315.
- Graham, I.D., Logan, J., Harrison, M.B., Straus, S.E., Tetroe, J., Caswell, W., Robinson, N. (2006): Lost in knowledge translation: time for a map? *The Journal of Continuing Education in the Health Professions*. 26 (1). 13-24.
- Green, L.W., Ottoson J.M., Garcia, C., Hiatt, R.A. (2009): Diffusion theory and knowledge dissemination, utilization, and integration in public health. *Annual Review of Public Health*. 30. 151-174.
- Hakkennes, S. i Green, S. (2006): Measures for processing practice change in medical practitioners. *Implementation Science*. 29 (1). Preuzeto 30. kolovoza, 2010. s mrežne stranice <http://www.implementationscience.com/content/1/1/29>
- Hoge, R.D. (2007): Materijali za edukaciju i upute za procjenu rizika. Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet, Zagreb.
- Hoge, R.D., Andrews, D.A., Leschild, A.W. (2002): Youth Level of Service/Case Management Inventory. MHS, Toronto.
- Koller-Trbović, N. i Žižak, A. (ur.) (2005): Participacija korisnika u procesu procjene potreba i planiranja intervencija – socijalnopedagoški pristup. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Zagreb.
- Lewig, K., Arney, F., & Scott, D. (2006): Closing the research-policy and research-practice gaps: Ideas for child and family services. *Family Matters*. 74. 12-19.
- Scholte, E. (1998): Psychosocial risk characteristics of children in welfare programmes in Holland. *Childhood: A Global Journal of Child Research*. 5 (2). 185-205.
- Shonkoff, J. P. (2000): Science, policy, and practice: Three cultures in search of a shared mission. *Child Development*. 71(1). 181-187.
- Small, S. A. (2005): Bridging research and practice in the family and human sciences. *Family Relations*. 54 (2). 320-334.
- Straus, S.E., Tetroe, J, Graham, I.D., Zwarenstein, M., Bhattacharyya, O. i Shepperd, S. (2010): Monitoring use of knowledge and evaluating outcomes. *Canadian Medical Association Journal*. Preuzeto 3. rujna, 2010. s mrežne stranice: [http://findarticles.com/p/articles/mi\\_7490/is\\_20100209/ai\\_n52343592/](http://findarticles.com/p/articles/mi_7490/is_20100209/ai_n52343592/)
- Sudsawad, P. (2007): Knowledge translation: Introduction to models, strategies, and measures. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory, National Center for the Dissemination of Disability Research. Preuzeto 30. kolovoza, 2010. s mrežne stranice: <http://www.ncddr.org/kt/products/ktintro/>
- Žižak, A., Koller-Trbović, N. i Lebedina - Manzoni, M. (2001). Od rizika do intervencije. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Zagreb.
- Ward, V., House, A., Hamer, S. (2009): Developing a framework for transferring knowledge into action: a thematic analysis of the literature. *Journal of Health Services Research and Policy*. 14 (3). 156-164.

## WHAT KIND OF SCIENCE IS *PRACTICE-FRIENDLY*?

### **SUMMARY**

*The review and analyses of experiences of knowledge transfer, generated through the project "Matching interventions with the needs of children and youth at-risk: creating a model", into practice is presented. Considering different needs of children and youth at risk, as well as their right to appropriate intervention, it is very important to find a way to transfer knowledge created through the project into practice. This article discusses knowledge and skills related to the possibility of: standardized assessment of risk level for children and youth who are engaged in the system of interventions due to their behavioral problems, matching the risk level and level of intervention, recognizing the strengths of children and youth, and possibilities of standardization of procedures in the system of interventions for children and youth at risk. Context in which the process of knowledge transfer started is characterized by traditional discrepancy between practitioners, policy-makers and scientists regarding knowledge purposefulness and practicality, initiatives and opportunities in changing the system of interventions for children and youth at risk and / or with behavioral problems etc. Taking this into consideration, the process of knowledge transfer was based on the idea of changing the science through the practice. Therefore, the project team was not searching for evidence-based practice, but rather for the practice-friendly science. In accordance to that the aim of this paper is to present the experience in creating knowledge that is acceptable and understandable to the practice. As an analysis framework Graham's "meta" model (2006) of knowledge transfer was used. That model consists of several phases that can occur interchangeably. The process of experience analysis has resulted in verification of the old but also opening of some new issues regarding the possibility to transfer knowledge into practice, as well with some ideas for improving that process. We highlight those ideas that are related to redefining ways of developing practice friendly science, in a sense that it is important to emphasize the necessity of cooperation between practitioners, policy-makers and scientists in the process of knowledge creation. In other words, only by negotiation and cooperation of all parties involved in the process, representing their own perspectives, but not losing sight of common interest, it is possible to respond to the needs of children and youth at risk and / or with behavioral problems, and create knowledge that will be purposeful, practical, economical and applicable.*

**Key words:** *risk for behavioral problems, practice friendly science, knowledge transfer*